

Ս Փ Յ Ո Ւ Ռ Ք Ո Ւ Մ

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀՈՐԵԼՅԱՆԸ ՍՓՅՈՒՌՔՈՒՄ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑՅԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԿՐԿՆԱԿ ՏԱՐԵԴԱՐՁՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՎ

5 հոկտեմբեր 1958-ի կիրակին, թեմիս եկեղեցիներուն մեջ մատուցվեցաւ հանդիսավոր սուրբ պատարագ և տեղի ունեցաւ Հայրապետական մաղթանք, Նորին Ս. Օծուխուն Տ. Տ. Վազգեն Ա Վեհափառ Կաթողիկոսի ծննդյան հիսնամյա և զահակալութեան երրորդ տարեդարձներուն առթիւ: Բոլոր հոգեվորականներն իրենց քարոզներով պանծացուցին Հայաստանյայց եկեղեցւո մատուցած անցյալ ու ներկա ծառայութեանները «ածու փոքր»-ին, ինչպես նաև անձն ու գործը արժանաւորող Հոգևոր Պետին: Հետ միջօրեի ծովներն ունեցան նաև հատուկ հանդեսներ, ուր պերճաբան խոսողներ լայնորեն բացատրելով Հայ եկեղեցիի դերը, իրենց և համայնքին հավատարմութիւնը հայտնեցին Ս. Էջմիածնի և հանդերձ արեւատուութեան մաղթանքներով հարգանքն ու սերը՝ Հովվապետին:

Միևնույն օրը, առաջնորդարանի հովանավորութեամբ և մեծն Նյու-Յորքի մեր յոթն եկեղեցիներու մասնակցութեամբ, կեսօրի վերջ ժամը 2-ին, մեծ հանդիսութեամբ մատուցվեցաւ սուրբ պատարագ և տեղի ունեցաւ Հայրապետական մաղթանք Սեյնթ Մեյրի Դէր Վիրջին եպիսկոպոսական հոյակապ եկեղեցւո մեջ: Առաջնորդ արքայազան հոր Ս. Էջմիածնի մեկնելուն հետևանքով, սուրբ պատարագը մատուցց առաջնորդական փոխա-

նորդ հոգեշնորհ Տ. Մյուտոն ծայրագուն վարդապետ Կրճիկյան...., ծովածալալ հավատացյալներու ներկայութեան:

Պատարագիչ հոգեշնորհ հայրն հայերենով, իսկ արժանապատիւ Տ. Լեոն քահանա Առաքելյան՝ անգլիերենով քարոզեցին, բացատրելով իմաստը հայրապետական հեղինակութեան: Անոնք Հայաստանյայց եկեղեցւո և Ս. Էջմիածնի մաղթեցին պայծառութիւն, Վեհափառ Հայրապետին՝ քաջառողջութիւն ու երկար հովվապետութիւն, իսկ իր սուրբ ծրագիրներուն՝ հաջողութիւն:

Յոթն եկեղեցիներու խառն դպրաց խումբը դպրապետներու մասնակցութեամբ կղեկավարեր Յունիոն Սիթիի հովիւ հոգեշնորհ Տ. Վաչե վարդապետ Հովսեփյան:

Իսկ դպրապետ խոսքով Համամճյան կերգեր սարկավագի բաժնիւ Ս. Սեղանն: Վերոհիշյալ եկեղեցիներու ծխական խորհուրդներու անդամներն կազմված մասնավոր մարմին մը, տիար Արմենակ Մարտիրոսյանի գլխավորութեամբ, կհսկեր ընդհանուր կարգ ու կանոնին:

Հաջորդ օր առաջնորդական փոխանորդ հոգեշնորհ հայրը, հանուն թեմիս հայ ժողովուրդի, հետևյալ հեռագիրը հղեց Նորին Վեհափառութեան.

«Վեհափառ Տեր.

Ձերդ Մրբության բարեբաստիկ ծննդյան ֆիսեմայակին և գահակալության երրորդ տարեդարձին առթիվ, թեմիս բոլոր եկեղեցիները 1958 հոկտեմբեր 5-ի կեսօրե առաջ, իսկ առաջնորդարանը կեսօրե եոֆ Նյու-Յորֆի Սեյնթ Մեյրի Դեր Վիրջին հոյակապ եկեղեցվո մեջ, քաղափա և Նյու-Ջրգիի մեր յորը եկեղեցիներու մասնակցությամբ, մատուցին հանդիսավոր սուրբ պատարագ և հայրապետական մաղթանք, ի ներկայության խոտեմեամ հավատացյալներու:

Այս առթիվ մենք, հանուն առաջնորդական վիճակիս, համայն ժողովրդական, ծխական

խորհուրդներուն, հարակից մարմիններուն, հոգևոր դասուն, թեմական խորհուրդին, թեմական պատգամավորներուն, սրտագինս կշնորհավորենք Ձերդ Վեհափառությունը, հայցելով ի Տյառնե պարգևելու անասանություն և բարգավաճություն Հայաստանյայց եկեղեցվո, և արեշատություն, քաջառողջություն ու բարօրություն Ձերդ առաքելաշավիղ Հայրապետիդ, որուն խոնարհաբար կրեմենք մեր և վիճակիս որդիական սերն ու հավատարմությունը հանդերձ աջահամբուրիվ»:

(Նյու-Յորֆ, «ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻ», պաշտոնաթերթ Ամերիկայի հայոց առաջնորդարանի, 1958 թ. նոյեմբեր, № 10):

Կ Ա Շ Ի Ռ Ե

ՀԱՐԳԱՆՔԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՆՈՐԻՆ ՍՈՒՐԲ ՕԾՈՒԹՅՈՒՆ Տ. Տ. ՎԱԶԳԵՆ Ա-Ի

Հինգշաբթի, 16 հոկտեմբեր 1958, երեկոյան ժամը 9.15-ին, Հայ գեղարվեստասիրաց միության «Թեքեյան» սրահին մեջ, տեղի ունեցավ հարգանքի հանդիսություն մը, նվիրված Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Վազգեն Ա-ի, իր ծննդյան հիսնամյակին և գահակալության երրորդ տարեդարձին առթիվ, հովանավորությամբ թեմիս բարեխնամ առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրունյանի, և կաղմակերպությամբ Ռամկավար Ազատական Կուսակցության Կահիրեի և Հելիոպոլսո ակումբներուն, Հայ գեղարվեստասիրաց միության Կոկանյան սրահին մեջ:

Բացման խոսքը ըրավ Հայ գեղարվեստասիրաց միության երկրորդ ատենապետ պր. Վարդգես Գարտաշյան, որ հիշեց Թորգոմ արքազանի սա խոսքը, թի «ոչ թի անունը կփառավորե մարդը, այլ մարդն է, որ կփառավորե անունը», և այս խոսքը կիրարկելով մեր Վեհափառին, ճշմարտացիորեն կարելի է ըսել. «Գահը չէ որ կփառավորե Գահակալը, այլ Գահակալն է որ կփառավորե Գահը»:

Ապա պր. Օննիկ Գալուստյան արտասանեց Թումանյանի «Առավորչի կանթեղը», խանդավառելով ներկաները:

Հետո բեմ հրավիրվեցավ արժանապատիվ Տ. Պետրոս քահանա Ֆերեճյան, որ ներկայացուց «Արժանավոր եկեղեցականը»:

Իր հոգևոր Հոր հանգեպ երախտագետ զավկի մը հարգանքի այս տուրքեն հտք, եզրպատահայ երգչախումբեն մաս մը երգեց «Ուրախ Հեր»-ը, ղեկավարությամբ Մ. Ն. Հակոբյանի, որ զայն դաշնավորած էր հատկապես այս հանդիսության առթիվ: Հետո տիկին Նորա Փափազյան, իր սովորական հուզականությամբ, արտասանեց Վահան Թեքեյանի «Եկեղեցին Հայկական»-ը, որմի հետո հայտագիրը վերջ գտավ պր. Համբարձում Գարայանի խոսքով, ներկայացնելով Վեհափառ Հայրապետը իբրեւ հայրենասիր մարդ:

Ջերմ սիրո և հարգանքի այս երեկույթը փակվեցավ առաջնորդական փոխանորդարժանապատիվ Տ. Սահակ քահանա Շաքարյանի խոսքերով: Ան ըսավ. «Վեհափառ Հայրապետին շինարար գործունեության դիմաց, մենք ձեռնածալ չենք կրնար նստիլ, պետք է մենք ևս աշխատինք, մեր բաժինը բերելով անոր ձեռնարկած հսկայական աշխատանքին»:

Ա. Ա.

(Կանիբե, «ԱՐՆՎ» օրաթերթ, 18 հոկտեմբերի 1958 թ.):

ՔՈՒՆԵՆՈՍ-ԱՅՈՒՆՍ

Նորին Ս. Օծուխյան Ս. Ս. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի ծննդյան հիսնամյակի առթիվ, հոկտեմբերի 25-ին, շաբաթ երեկոյան ժամը 9-ին, Բուենոս-Այրեսի «ՀԱՅ ԿԵՂԵՐՈՆ»-ի սրահում, նախագահությամբ Հայրապետական պատվիրակ բարձրաշնորհ Ս. Սիոն արքեպիսկոպոս Մանուկյանի, տեղի բոլոր կազմակերպչությունների մասնակցությամբ, տոնվել է Վեհափառ Հայրապետի ծննդյան հիսնամյա և գահակալության երրորդ տարեդարձի հոբելյանը:

Հորեկյանական հանդիսությունների ժամանակ գործադրվել է գեղարվեստական ճոխ հայտագիր:

Վեհափառ Հայրապետի կյանքի և գործունեության մասին բովանդակալից զեկուցու-

մով հանդես է եկել Հայրապետական պատվիրակ Ս. Սիոն արքեպիսկոպոս Մանուկյանը:

Եղել են արտասանություններ, նվագներ, մեներգներ լավագույն ուժերի կատարմամբ: Հորեկյանական հանդիսությունների առթիվ ցուցադրվել է նաև Կաթողիկոսական ընտրության և օծման նվիրված խոսուն ֆիլմը:

Այս առթիվ Բուենոս-Այրեսի հայրենասեր հայությունը, ազգային-եկեղեցական կազմակերպությունները, հայրենակցական միությունները և մամուլը երախտագիտությամբ ու սիրով իրենց որդիական հարգանքն են արտահայտել Ամենայն Հայոց Շնորհազարդ Հայրապետի, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի և Մայր Հայրենիքի հանդեպ:

Վ Ե Հ Ա Փ Ա Ռ Ը

(Զույգ տարեդարձներում աղբիվ)

.... Մեր Եկեղեցին հպարտ է իր ներկա Եպիսկոպոսապետով, որ ունի մարգարեներու հատուկ տեսիլքներ և առաքյալներու նման հավատք, սրբություն և հոգիները առինքնող խոսք: Բացի էական այս հատկություններեն Ան, իբրև Հայրապետ, օժտված է միանգամայն առաջնորդելու և կազմակերպելու կարողություններով, որոնց անհրաժեշտ կարիքը կզգա Հայ Եկեղեցին ներկա այս օրերուն: Մենք երջանիկ ենք փորձառությամբ, կորովով և իմաստությամբ լի մեր հիսնամյա Հովվապետով, որ նոր ժամանակներու ճարտարապետը պիտի հանդիսանա ապահովաբար մեր պատկառելի, մեծ և Ս. Տան վերանորոգության:

Մենք բոլորս առիթ ունեցանք հաղորդվելու Նորին Սրբության մտածումներով՝ ընթերցմամբ Անոր հոյակապ քարոզներուն, որոնք ջերմացուցին մեր հոգիները սուրբ հավատքով, կոնդակները, որոնք հայրական ազնիվ խրատներով սեր և միություն բաշխեցին: Խոսքեն գործի անցնելով, Նորին Վեհափառությունը երեք տարվան կարճ միջոցին կազմակերպեց Հայաստանյայց Եկեղեցվո թեմերը, վերստացավ Վեհարանը և պայծառացուց մեր հավատքի կեդրոն Ս. Էջմիածինը, զայն օժտելով առնենն արդիական տպարանով: Ան

մանավանդ զարկ տվավ Հոգևոր Ճեմարանին, որուն աշակերտները հաղորդ ըլլալով Մեծ Առաջնորդի սուրբ խորհուրդներուն, պիտի լինին վաղվան արժանավոր ղեկավարները Եկեղեցիին: Ան միանգամայն կարգ ու կանոնի հետ նոր կյանք տվավ միաբանության:

.... Նորին Սրբության զույգ տարեդարձներուն առթիվ Հայ Եկեղեցին ի խորոց սրտի կաղոթե Աստուծո, որպեսզի տիրելի իր Հայրապետին պարգևե երկար հովվապետություն և սուրբ ծրագիրներուն՝ իրագործում:

«Հայաստանյայց Եկեղեցի»-ն, իբրև պաշտոնաթերթը առաջնորդարանիս, հանուն թեմիս հավատացյալ ժողովուրդին, իր խնդակցությունն ու շնորհավորությունը կհայտնե Նորին Սրբության Ս. Ս. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, իր ծննդյան հիսնամյակին և գահակալության երրորդ տարեդարձներուն առթիվ, մաղթելով անսասանություն Եկեղեցվո, պայծառություն Ս. Էջմիածնին և արևշատություն առաքելատիպ Հայրապետին, որուն կմատուցանե որդիական իր սիրն ու հարգանքը:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Նյու-Յորք, «ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻ», պաշտոնաթերթ Ամերիկայի հայոց առաջնորդարանի, 1958 թ. նոյեմբեր, № 10):

Ս Ո Ւ Ր Բ Է Ջ Մ Ի Ա Մ Ի Ն Ը

Ս. Էջմիածնի դարավոր հաստատության ազգային և կրոնական նշանակությունը մեր պատմության մեջ գրավեր է բազմաթիվ էջեր:

Անոր հաստատման իմաստը մինչև մեր օրերը երկարող հսկայական կամուրջին վրային քայլեր են անհամար սերունդներ, տեսեր են մարդկային կյանքին և տառապանքներուն կապված բազմապիսի ելևէջներ, լացեր ու ժպտեր են և միշտ փարած մնացեր անոր՝ անտեսանելի և անխորտակելի կապերով:

Անառարկելի իրողություն է, որ մոտիկ և հեռավոր դարաշրջաններու մեջ, ի՛նչ պայծառ կամ մթապատ ճակատագիր ալ որ ապրեցա՞վ հայր, ի՛նչ քարքարոտ և արյունաներկ ճանապարհներն ալ որ քալեց՞ էջմիածինը՝ ըրա՞վ իր հավաքական հոգիին կեդրոնը, իր հավատալիքներուն ակնադրյուրը, անմարելի հույսն ու ապավինը և անոր պլպլացող կանթեղին լույսով առաջնորդվելով դռավ Իր մեծ սրտին աննյութական ապաստանարանը:

Մեր քրիստոնեական քաղաքակրթության լուսափողփող փարոսն ևղած է Ս. Էջմիածին, հայր հայուն կապված պահող հրեղեն օղակը, ամեն ավերումն ետք փյունիկի նման վերածնելու կենսանորոգ ներշնչումը և Մերձավոր Արևելքի քրիստոնեական կրոնին ամենն հավատավոր և բողոքանվեր առաքյալը:

.... Էջմիածինը լուսազարդ հրեանեն յոթն—ութը մղոն հեռավորությամբ համանուն ավանին մոտ հաստատված է: Համեստ ու պարզով վանքի մը երևույթն ունի, շրջապատված պարիսպով մը, որ իր թևերուն մեջ տներ է հայուն հնամենի հոյակապ Տաճարն ու Ճեմարանը, Վեհարանն ու Վեհափառը և

ուսանողներու և հոգևոր հայրերու նվիրյալ փաղանգը:

Այս պարիսպեն ներս մտնելու ատեն դուր երևա՞նք պիտի հիշեք որևէ հայկական հնադավառի մեջ շինված հաղարավոր վանքերն մին, սակայն հոս, մուտքի սեմին վրա, առաջին քայլին իսկ՝ ձեր սիրտը պիտի լեցվի անանուն հուզումով: Սարսուռ մը պիտի փաթթվի ձեր էության, որովհետև 17 դարերու հայության տողանցքը պիտի ներկայանա ձեզի և այս պատմական սրբավայրին պիտի խոսին հայու հավատքին անբեկանելի տոկունությունը, ազգային իղձերն ու ճգնաժամները, հայու ազնվական առաքելություններն և մեր պատմության մթազույն և լուսավոր իրականությունները:

Անմահ և հավիտենական միտք մը ծրարված կմնա հոն, կամ փակած՝ քարերուն, բանդակներուն, սրբատաշ կամարներուն, կանգուն կամ փլատակ տաճարներուն, որոնց մեջ եկեր ու շնչեր են անհամար հայրապետներ, եկեղեցականներ, իմացական բեղուն հոգիներ, ապա մեծ «բան» մը ձգելով հոն՝ անցեր են կյանքի սահմանեն անդին:

Խորհրդանշան մըն է ուրեմն Ս. Էջմիածինը, ինչպես Արարատը, Արաբսը, Օշականը, Ալազյազը և բազում ուրիշ հորենական սրբություններ:

Ս. Էջմիածինը մինչև այսօր ալ հաստատապես կմնա մեր հասարակության հոգևոր տունը, անոր գերագույն հեղինակությունն ու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին դարավոր բնակավայրը:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Նյու-Յորք, «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՉԵԱՆ»,
26 հուլիսի 1958 թ., № 30)

ՊԱՏԻՎ ԺԵՆՐՍԻ ՎԵՆՓԱՆՈՒՆ

Երեք տարիներ անցած են միայն այն օրեն ի վեր, որ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության թափուր մնացած Աթոռը իր նորընտիր և շնորհալարող Գահակալը ունեցավ: Եվ արդեն սրտեռանդ ու ոգևորիչ խանդավառություն կտիրե Ս. Էջմիածինեն ներս և կտարածվի արտասահմանի բոլոր հայ համայնքներին ներս ու հայ հոգիներուն մեջ, որ Հայաստանյայց եկեղեցվո հանդեպ հավատքն ու հավատարմությունը մնացած են անվթար և անխախտ:

Այս խանդավառությունը՝ ծուխը չէ հարդի կրակին, ոչ ալ աղմուկ է և իրարանցում:

Նորին Ս. Օծուկյուն Տ. Տ. Վազգեն Ամենայն Հայոց Սրբազնագույն Կաթողիկոսի

զահակալության երրորդ տարեդարձը և ծննդյան հիսնամյակը տոնակատարելու որոշումը, որ բխած է Ս. Էջմիածնի Գերագույն Հոգևոր Խորհուրդեն, պարզ կամ պաշտոնական սոսկական ձևակերպության մը ընդառաջ երթալու բաղձանքի մը արտահայտությունը է, այլ հոգեկան խոր գոհունակության և գնահատության զգացումի բնական և ազնիվ զեղումն է:

Որքա՞ն սփոփանքի և հրճվանքի առիթ և զավ համայն հայության համար տեսնել, որ երիտասարդ եկեղեցական անձնավորություն մը Մայր Աթոռի Գահակալը ըլլալու բարձրագույն պատիվին կարժանանար:

Ամեն հայ այս զգացումին ու դատումին մեջ կղերներ իր ազնվագույն իղձը և նորընտիր վեհափառ Հայրապետին երիտասարդ տարիքին մեջ կուգեր տեսնել շնորհ և հատկություն մը, որոնց շնորհիվ հնադարյան Հայաստանյայց Եկեղեցիին ներս պիտի վերընձյուղեին ուժը, կորույրը, գործունեությունն ու կյանքը իրենց ստեղծագործ լիովյան մեջ և Ս. Էջմիածնի հազարամյա քարերը կյանք պիտի ստանային, կենսատու դառնալու համար:

Երբ այսօր պերճախոս իրականություններն են, որ կուգան փաստել, թե Ամենայն Հայոց Հովվապետը իր անձին հեղինակությամբ և պատկառանքով՝ իր սրբազան պաշտոնն ու դիրքը իրենց վայել բարձրության վրա կպահե, որախության ջինջ զգացումներով կցնծա ամեն աղգասեր և հավատավոր հայու հոգին՝ գույգ տարեդարձներու այս գեղեցիկ առթիվ:

Այսօր Ս. Էջմիածինն ու հետևաբար Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին բախտավորված են Շինարար Կաթողիկոսով մը: Եվ շինարար ըսել, հավասար է իմաստուն, կենսունակ, գործունյա, հեղինակավոր ըսելու, ինչպես մեր այն երանաշնորհ հայրապետները, որոնք Ս. Լուսավորչի օրերին

մինչև մեր օրերը՝ Հայաստանյայց Եկեղեցվո փառքն ու պայծառությունը հոյակերտեցին ապառաժյա անխախտ հիմքերու վրա, որպես հավատք և ապրում, որպես խորհուրդ և կյանք, որպես անջնջելի իրականություն և հավերժական խորհրդանշան:

Նկարագիրը կներկայացնե մարդը և մարդուն գործին մեջն է որ կհայտնաբերվի ճշմարիտ և անխարդախ նկարագիրը:

Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Վազգեն Ամենայն Հայոց Հայրապետին նկարագիրը իր շինարար հանճարին մեջ կուրվագծվի և մենք՝ ղեկը դիտելով իր ջանքերուն ու գործին ընդմեջեն, իր շնորհափայլ անձին մեջ կտեսնենք բազմազան արժանիքներու և առաքելությանց ամբողջության մը հոգեզմայլ ու գրավիչ ներդաշնակությունը:

Իր գահակալության ընդամենը երեք տարիներն իսկ բավական եղան, որպեսզի փայլուն գործունեության մը դրական արդյունքը գրավականը հանդիսանա քաջ և հիշատակելի իրականացումներու ակնկալության և հավատքին:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Կահիրե, «ԱՐՖՎ» օրաթերթ, 11 հոկտեմբերի 1958 թ., № 12 110)

Վ Ե Հ Ա Փ Ա Ռ Ի Ն Հ Ո Ր Ե Լ Յ Ա Ն Ը

Հայ Եկեղեցիին համար ցնծառիթ տոնախմբության նշանակելի օրեր են այս և հաջորդ կիրակիները: Էջմիածնին սկսյալ, Հայաստանի և արտասահմանի թեմերուն մեջ կկատարվին հոբելյանական պաշտամունքներ ու հանդեսներ, Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգեն Ա Վեհափառ Կաթողիկոսի ծննդյան 50-րդ և գահակալության 3-րդ տարեդարձներուն կրկնակ առիթներով: «Ուրախ լի, Սուրբ Եկեղեցի» շարակալին քաղցրալուր մեղեդիները քիչ անգամ այնքան ինքնաբերական շնորհակալություն ու խորունկ հրճվանք կարտահայտեն, որքան պիտի արձագանքեն այդ օրերուն, անցյալ դարերու խունկով, հավատքով ու զոհաբերությամբ նվիրագործված և ներկա վերածնունդի լույսով ու տեսիլքով պայծառացած կամարակապ գմբեթներու տակ և խորհրդաշուք խորաններու վրա:

....Բայց, «Ուրախ լի, Սուրբ Եկեղեցի»: Որովհետև անփառունակ նահանջի, վհատության ու փլուզումի այդ միջոցին՝ Հայ Եկեղեցիին շնորհվեցավ ունենալ Գահակալ մը իր Մայր Աթոռին վրա, որ իր անձնական հմայքով, ներշնչված հարաճուն հավատքով ու վստահությամբ և վերականգնումի հրա-

շալի իրագործումներով՝ ընկրկումը փոխակերպեց առաջխաղացքի, անխախտությունը փոխարինեց օրենքով ու հեղինակությամբ: անկումը շրջեց բարձրացումի:

Վեհափառին անձին ու նվիրական պաշտոնին մեջ, ուրեմն, հայ ժողովուրդը այդ դարձակետի հանգրվանն է, որ կտոնախմբե, Անոր ծննդյան 50-րդ և գահակալության 3-րդ տարեդարձներուն առթիվ: Եվ արտահայտված հպարտությունը, հրճվանքն ու խանդավառությունը չեն սահմանափակվիր նշված ժամանակներու կարճ տարողությամբ: Հիսուն տարին հասուն կյանքի սկիզբ մըն է դեռ: Եվ երեք տարվան շրջան մը Հայրապետական Աթոռին վրա՝ հազիվ ծրագրումի պատահությունը պիտի տար նույնիսկ ձեռներեց Գահակալի մը:

Արտակարգ իրողությունը Վեհափառ Վազգեն Ա Կաթողիկոսի ընտրության ու գործունեության մեջ՝ իրագործված արդյունքի բացառիկ հանգամանքն է, — անոր հոգեկան բովանդակության ու ֆիզիկական ծավալին նշանակելի մեծությունն է: Մասնավոր ուրախության պատճառ է, անկասկած, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը երիտասարդ տարիքով, անսպառ եռանդով, հանդուգն

տեսիլքով ու առաքելաշնորհ իմաստությամբ օժտված Հայրապետ մըն է: Եվ Ան կըրնա ոչ միայն հղանալ, ձգտիլ ու ծրագրել որևէ եկեղեցական բարեշրջում կամ վերանորոգում, այլ, ինչ որ անհունորեն ավելի կենսական է՝ կրնա հետապնդել ու գործադրել զանոնք հառաջիկա տասնամյակներուն:

Իսկ տարակույս չկա Հայ Եկեղեցւոյ ոգեղեն, իմացական ու ֆիզիկական վերականգնումի եւ ֆիզիկական վերականգնման մասին: Անհերքելի, սրտապնդիչ ապացույցը՝ անցյալ երեք տարիներու կարճ միջոցին արդեն արձանագրված հսկա նվաճումներն են: Ուրացութեան ու հերձվածի ողբասաց բուերը կրնան շարունակել ավելի ու ամալութուն տենչացող իրենց մահաշուք վայունները:

Մինչ ակնածանքով, երախտագետ սիրով ու հիացումով հայ ժողովուրդը իր գնահատանքն ու շնորհակալութունը կհայտնե ան խոշոր արդյունքներուն համար, որոնք արդեն մարմնացել են Վեհափառ Վազգեն Ա Հայրապետի անխոնջ ջանքերուն, պայծառ իմաստութեան ու Հայ Եկեղեցւոյ հոգեւոր ու ազգային առաքելութեան անսասան հա-

վատքին շնորհիւ, երեք խոռվահույզ տարիներու սահմանափակ շրջանին:

Կարելի չէ վերաբացված եկեղեցիներու, աճող հոգեւորականներու ու բարեկամված տնտեսական երևույթի վիճակագրական թիվերով ճանշնալ ու գնահատել ամբողջական արժեքն ու խորութիւնը թափված արտակարգ ճիգերուն ու շահված վիթխարի իրագործումներուն: Ոչ իսկ բանավոր է ու արդար, Վեհափառին հետ անձնական հանդիպումներն ստացված, Անոր հմայիչ անհատականութեան հզոր ու մնայուն ներգործումին տակ ամփոփել, սեղմել Անոր աշխատանքին ու նվիրումին ահագին վաստակը: Անհրաժեշտ է ավելի համապարփակ, առարկայական դատումով մը անդրադառնալ Վեհափառ Վազգեն Ա Կաթողիկոսի եռամյա գործունեության, կարենալ լիապես ըմբռնելու արդյունքին հսկա տարողութիւնը ու գնահատելու համար հորելանին հեռահաս նշանակութիւնը:

ԽՄԲԱԿՐԱԿԱՆ

(Բնագր. «ՊԱՅՔԱՆ» օրաթերթ, 3 հոկտեմբերի 1958 թ., № 232)

Վ Ե Ս Տ Ե Կ Ի Ն Մ Ե Ժ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ը

....Վեհափառ Հայրապետը երիտասարդական սրբազան խանդով և գերազանց, բազմակողմանի զարգացումի մը լուսավոր շնորհներով փարեցավ Հայ Եկեղեցիին ստեղծարար, վերացնող ու եղբայրացնող առաքելության հետապնդումին: Անցյալ դարերու արհամիրքներուն, խավարին ու փրկողումներուն դեմ՝ լուսաշող փարոսի և վերապրումի ամբողջ նման կանգնած էր Ս. Էջմիածինը:

Եվ Ան դարձյալ պետք էր կառուցաներ իր ոգեղեն պարիսպները, վերըստին պետք է բոցավառեր իր հավատքի խալուկը, և կրկին պետք էր վերականգնել իրեն հոգեկան ու մտավորական հրեղեն առանցք մը, որուն շուրջ հարադատ միութեան համախմբվելու անցյալի փառքերին ոգեշնչվող ու անկեղծներին տվալսող և ապագայի տեսիլքով զրահված ու մաքառող հայությունը:

Այդ ահարկու լուծին, այդ առաքելական կոչումին փարեցավ Վեհափառ Վազգեն Ա Հայրապետը, իր գահակալության օրինակներով, իր անձին մեջ ներդաշնակ ընդունողով համադրված էին բյուրեղացած հավատքը Հայ Եկեղեցւոյ վերանորոգիչ գերին մասին և վարչական իմաստությունը, ան-

սահման ու խանդակաթ սերը հայ ժողովուրդի զավակներուն հանդեպ և անհուն ներողամտությունը դեպի ակամա սայթաղներն ու կամավոր մոլորածները, սրտառուչ պաշտամունքը Հայ Եկեղեցիի շքեղ ժառանգության և հայոց ազգային հանճարի ու ոգիի հոյակերտ արժեքներուն համար և անձնուրաց նվիրումը անոնց պահպանումին ու վերածաղկումին ընծայված:

Իր այդ արտակարգ հատկանիշներուն ու բացառիկ առաքինության շնորհիւ էր, որ Վեհափառ Վազգեն Ա Կաթողիկոս հաջողեցավ զրավել համակրանքն ու վստահությունը Հայաստանի և խորհրդային կառավարությանը և հիացումն ու սերը հայ ժողովուրդին: Եվ ազոնց բնական պտուղները եղան բոլոր հոյակապ իրագործումները:

Էջմիածնի Տաճարին վերանորոգումը և ձեռնարանի ընդլայնումը, արդիական նոր տպարանի հաստատումը և մտավորական հոգեւորականներու պատրաստությունը, հին վանքերու վերականգնումը և եկեղեցիներու վերաբացումը, Անդրկովկասյան նախկին թեմերու վերակազմումը և նորահաս քաջ արժանավոր առաջնորդներու նշանակումը, — բոլորը անժխտելի ապացույցներն են Հայ Եկեղեցիի ոգեկան, մտավորական ու

ֆիզիկական վերանորոգման և լուսեղեն վկաները Ամենայն Հայոց շնորհազարդ Հայրապետին հսկայական վաստակին, իր գահակալության երեք տարիներու կարճ միջոցին: Ան սիրազեղ սիրտ մը, տեսլապաշտ հոգի մը, իմաստուն գլուխ մը և անձնուրաց ու ճշմարտախույզ Հովվապետ մըն է, և թող

երկար բաբախե Ան, թող երկար սավառնի ու առաջնորդե Լուսավորչի փառքի ու զոհաբերության Գահին վրայեն:

ԽՄԱՍԿՐԱԿԱՆ

(Բոստոն, «ՊԱՅՔԱՐ» օրաթերթ, 4 հոկտեմբերի 1958 թ., № 233)

Խ Ո Ս Ք Ո Ր Դ Ի Ա Կ Ա Ն

.... Երեք շատ կարճ տարիներու դեպքերը եկան անհերքելիորեն ապացուցանելու, թե հայ ժողովուրդը սխալած չէր իր ընտրության մեջ, թե ան Հայաստանյայց Նկեղեցվո ճակատագիրը վստահած էր իր այն զավակին, որ պիտի հավասարեր իր մեծագործ ու շինող նախորդներուն, իր հանճարեղ մտքին հղացումներովն ու մեծամեծ իրագործումներովը:

Ս. Էջմիածին նոր կյանք ու ավյուն ստացավ բարեջան ու բարեխնամ Հայրապետին առաջնորդության ներքև:

.... Հոգևոր ճշմարտություններու, հայրենատիրական տաք զգացումներու և մարդասիրական վսեմ գաղափարականներու դանձարաններ են Վեհափառ Հայրապետին սըրբատառ կոնդակները, գրական գոհարներ, որոնցմե Ան լույս և հույս, հավատք ու սեր հոսեցուցած է հայ հոգիներեն ներս և մտրակած իր ցանուցիւր զավակները զոհաբերության և ծառայության՝ Հայրենիքի և հիկեղեցիի վերելքին ու պայծառացումին ի խնդիր:

Վեհափառ Հայրապետը իր գործունեությունը չպարփակեց Ս. Էջմիածնի պարիսպին ետև: Քաջ ու կորովի Հովիվը իր հովվապետական այցելություններով անսահման խանդավառություն ստեղծեց իր անձին հմայքովը և պերճիմաստ խոսքին զորությունովը: Իվ ասիկա Մոսկվայեն մինչև Վրաստան, Ադրբեջան ու Արարատյան դաշտ, մինչև Անթիլիաս, Եգիպտոս, Իտալիա, Ֆրանսա և Անգլիա: Միայն օտարին ծախված ազգադավներն ու հավատուրացները փրենց ապերաստան, անուպա և անուղղա դիրքավորումով և դրուժան ուրացումով

տխրեցուցին Վեհափառ Հայրապետի հոգին, և ի վերջո արժանացան Անոր արդար ցասումին ու նզովքին, իբրև Հայ Նկեղեցվո միասնականությունը ամբարիշտ հավակնություն վրայմար և անխղճորեն քանդել փորձող թշվառականներ:

Սփյուռքի հայությունը մասնավորապես՝ երախտագիտական ջերմ զգացումներ և անխաղախ սեր կտածե հանդես իր Վեհափառ Հայրապետին, այն սքանչելի իրողության համար, որ Անոր ջանքերուն շնորհիվ այսօր կրնա իբրև ուխտավոր այցելել Սովետական Հայաստան և Ս. Էջմիածին, հոն իր հայրենաբաղձ հոգին կենսանորոգելու, ազատ Հայրենի հողին ուժ, լազվարթ երկինքեն ցույթ և Ս. Էջմիածնի Տաճարեն տեսիլք քաղելու և ներշնչվելու, իբրև իր երազներուն փրականացումը, երկար տարիներով օտար երկինքներու տակ պանդուխտի տրտում կյանքը ապրելի վերջ:

Համայն հայ ժողովուրդը ավելի քան երեք համեզված է այժմ, որ լուսավաթառ առավոտ մը ծագեցավ իրեն համար,՝ երբ Վազգեն Ա երեք տարի անաջ թաղմեցավ Ս. Էջմիածնի թափուր Գահին վրա: Նախախնամական անխմանալի և պատմական մեծ դեպք մը, որուն համար շնորհապարտ է հայ ժողովուրդը ի խորոց սրտի, և որ այս փոխակցությամբ կհայտնե իր որդիական խորունկ սերն ու ակնածանքը իր բարի ու արի Հովվապետին և մաղթանքը արևշատության, որ դեռ երկար հովվե իր հոտը, անոր բաշխելով իր կյանքեն հորդող բարիքները:

(Ֆրեզն, «ՆՈՐ ՕՐ», 30 սեպտեմբերի 1958 թ., № 73)

Հ Ո Վ Վ Ա Պ Ե Տ Ը

«Վազգէն Մառայ Տիսուսի Քրիստոսի, ողորմութեամբն Աստուծոյ և կամօքն Ազգիս...»:

Եվ մեծ եղավ ողորմութեամբն Աստուծո, երբ տվավ մեզ Հովվապետ քաջ և իմաստ

տուն, հովվելու իր բանավոր հոտը ցրված ի սփյուռս աշխարհի: Եվ իբրև ճշմարիտ Հովիվ, առաջին օրեն Նորին Ս. Օծուխյան ջանքը եղավ, որքան որ կարելի էր, ճանաչել իր հոտին ու անոր կարիքները:

.... Եվ բոլոր անոնք, որոնք բախտը ունեցան անձնապես ճանշնալու մեր Վեհափառ Հայրապետը, բարձրատիճան եկեղեցականներին մինչև խոնարհ գավակը Հայ եկեղեցիին ու Ազգին, պահեցին իրենց սրտին ու հոգիին մեջ տավալորությունը անձի մը, որ մեծ է հոգիով, ներշնչումով և նվիրումով։ Առաջին օրին իր ձայնը լսելի ըրավ իր սրբատառ կոնդակներով՝ ուղղված հոգևորական դասուն, գաղթաշխարհի մեր հայության ու երիտասարդության։ Կճանչանք իր ձայնը։ Թուրքիոյ Հայոց ամենապատիվ պատրիարքը, Տ. Գարեգին արքեպիսկոպոս Խաչատուրյան, խորհրդածելով հոգևորականության ուղղված հայրապետական կոնդակին մասին, կըսե. «Հովվապետ մըն է, որ ունի սրինգ և փող, որոնցմով լսելի կընեն իր դաշն ձայնն ու զգաստացուցիչ սաստը իր հովվակիցներուն, կատարյալ գիտակցությամբ իր պաշտոնին ծանր պատասխանատուությունը»։ Ու գիտնական պատրիարքը Շնորհալիի «Ընդհանրական»-են շունչ մը կտեսնեն այդ կոնդակին մեջ։

Երուսաղեմի հայոց ընտրյալ պատրիարքը, ամենապատիվ Տ. Տիրան արքեպիսկոպոս Ներսույան կըսե. «Մեր ուրախության պատճառներեն մեկն ալ այն է, որ մեր Հայրապետը իմաստուն և խոր հավատքով և սուրբ նախանձախնդրությամբ լի քրիստոնյա Հովվապետ մըն է, զարգացած, խանդավառ, Ազգին և եկեղեցիին հոգևոր վերելքին նկատմամբ լավատես։ Մեր Ազգը շատ բախտավոր պետք է զգա ինքզինքը, որ Աստված հարույց այս ճգնաժամային օրերուն Վազգեն Կաթողիկոսի պես անձ մը Ս. Լուսավորչի Աթոռին համար»։

.... Իբրև Հովվապետ և մարմնացյալ էջմիածին ու Մայր Աթոռ, Նորին Ս. Օծություն Վազգեն Ա-ի սիրան ու հոգին կխայտա Հայ Ազգին ու եկեղեցիին դրական այս

իրադրություններն։ Արևոտ ու լավատես մարդը միայն կրնա կյանք, ուժ ու խանդավառություն ստեղծել իր շուրջը։ Մեղք որ սակայն Հայ եկեղեցվո մարմնույն վրա լճացած արյան պես սեցած ու ընդարմացած անդամ մը ունեցանք։ Մեր բոլորին ազդեցն է, որ հայու այդ արյունը կակոտնա ու դարձյալ շրջագայի ոչ միայն որպեսդի բուժիկ այդ անդամը, այլ Հայաստանյայց եկեղեցին վերագտնե իր առողջությունը իր ամբողջության մեջ, ու երբ սեղանի նստինք քույր եկեղեցիներու հետ, Ս. Գրիգոր Լուսավորչի փառավոր եկեղեցին իբրև հաշմանդամ եկեղեցի գուժը շարժե օտարներուն։ Ու ինչպես որ Քրիստոս իրեն դիմող հիվանդները կըժշկե հրամայելով, որ շարողիները դուրս ելլեն անոնց մեջեն, կաղթենք, որ Միածինը անգամ մը ևս իջնե ու իր ձեռքի մուրճով խորտակե սանդարամետր մեր հոգիներուն և վերականգնե բյուրավոր հայ նահատակներու արյունով սըրբացած Հայաստանյայց եկեղեցվո միությունը՝ իբրև մի հոտ և մի հովիվ։

Աստված շնորհեց Ազգիս Հայոց Հովվապետ քաջ և իմաստուն, և երեք տարիներ ետք, երբ կտոնախմբենք այդ օրհնյալ տարեդարձը Նորին օծման և գահակալության, երախտապարտ սրտերն կրխի Հայրապետական մաղթերգը իբրև Վսուք ընդ Աստուծոյ։

«Ձերկարուքիւն կեանաց
Հօր մեր աստուածագգեաց,
Շնորհեա պետիւն մեր հարց,
Որ գվեզ հովուէ»։

ԱՌՆԱԿ ԵՐԵՑ

(Նյու-Յորք, «ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՅՆ ԵԿԵՂԵՍՈՍՈՒՆ», պաշտոնաթերթ Ամերիկայի հայոց առաջնորդարանի, 1958 թ. նոյեմբեր, № 10)

ԴԱՍՏԵՍՐԱԿԸ ՎԵՀԱՓԱՌ Տ. Տ. ՎԱԶԳԵՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԵՋ

.... Վեհափառը, որ ահա իր կյանքի երկրորդ հիանալի կթևակոխե, սիրելի է ամենուս, իր շատ մը ձիրքերով և շնորհներով։ Ան բարեխոսիլ է և բարեկիրթ, շնորհալի հյուրընկալ է և բեմախոս, հեղահամբույր և կենցաղագետ։ Սակայն ինձ համար այս բոլորն վեր կա Անոր նվիրյալ դաստիարակի հանգամանքը։ Ուսուցչի և դաստիարակի կրկնակ դերերը, որոնք իր կոչումին առաջնորդած են զԱյն, աշխարհական պր. Կարապետ Պալճյանի պաշտոնավարության օրերն սկսյալ իրենց ծաղկումը կզրտենն ահավասիկ Անոր հայրապետական դիր-

քին մեջ։ Ան բոլորիս— ըսել կուզեմ հայերու—դաստիարակն է մեծին, պզտիկին, աշխարհականին թե սկեպտիկին, անուսին թե համալսարանականին։

Դաստիարակը չէ այն մարդը, որ ունի լոկ ակադեմիական տիտղոսներու պաշար մը, կամ հմտություն մասնագիտական, և որ սակայն զուրկ է անկեղծութեն, բարոյական ամուր հիմունք, նկարագր և հավատք։ Թերի դաստիարակներ, բախտի բերումով պատասխանատու դիրքերու տիրացած, ադիտաբեր ազդեցություն գործած են մեր արդի եկեղեցական իրականության մեջ։

վկա Անթիլիասի և Երուսաղեմի ժառանգա-
վորաց վարժարանները հետ երկրորդ հա-
մաշխարհային պատերազմի տասնամյակին:

Վաղգեն Կաթողիկոս կհանդիսանա մեր
մտքին որպես դաստիարակ մը, որ ունի ոչ
միայն հմայք, անձնական հրապույր, հապա-
նակ տեսիլք, և անձնական օրինակի հզոր
ներգործություն: Զայն ճանչցող պատանին
պիտի անվարան ըսեր ինքն իրեն. «Վեհա-
փառը իմ մտատիպարս է»:

Իբրև դաստիարակ Վեհափառը կհայտնա-
բերե մտավորականի կշռված խառնվածք:
Ան ծեծեծեղուն բանաստեղծը կամ հոե-
տորը չէ, ոչ ալ խստադեմ գիտնականը, Ան
բանաստեղծ գիտնական է, արվեստագետ
մտավորական: Ան կրնա հասարակաց գե-
տին գտնել թե՛ երաժշտին, թե՛ նկարչին և թե՛
իմաստասերին հետ: Ահա թե ինչու զԱյն
խանդավառ կերպով դիմավորեցին բոլոր
տեսակի հայ ուսանողներ և արվեստագետ-
ներ, 1956-ի գարնան Արևմտյան իմրոպա և
Էփրանան—Եգիպտոս Իր այցելության առ-
թիվ: Ան գտած էր հայ ուսանողության սըր-
տին ու մտքին լարը, և քնքշորեն թրթռաց
զայն, հայրենասիրության Իր հորդորներով:

... Վեհափառը ի պաշտոնն հաճախ կշա-
րադրե կոնդակներ ուղղված անհատներու
կամ կազմակերպությանց: Իբր ոգի և իբր
ոճ Վաղգեն Կաթողիկոսի գրիչն կաթած գո-
հար մըն է 1957 հունվարի 14-ին գրված
դաստիարակիչ կոնդակը, ուղղված Հայաս-
տանյայց Եկեղեցվո հոգևորական դասուն,
որուն մեջ քաղցր Հոր մը բառերով և Աստ-
վածաշունչն պատշաճ մեջբերումներով

կազդարարե հեռու մնալ արծաթախրուսան,
նախանձի և փառամոլության արտերեն:
Այս կոնդակի մեջ լուռ և տրտում հանդիմա-
նություն մը կա մեր եկեղեցական ներկա
քառասյին կացության պատասխանատու
մեծ ու պզտիկ կարգ մը սքեմավորներու՝
արքեպիսկոպոսն սկսյալ մինչև քահանա և
սարկավագ, որոնք աշխարհիկ հոգեբու անձ-
նատուր, շրթնապաշտության առարկա կրնեն
զԱստված: Վեհափառ Տ. Տ. Վաղգեն Կա-
թողիկոս՝ դաստիարակը, չէր կրնար անտե-
սել իրենց կոշտին ներհակ ձգտումներու
գերի այս մարդիկը և անոնց լուղղել բարի
սաստ մը:

Սերմնացանին առակը պերճախոս է,
սերմերեն ոմանք քարքարուտ հողի, ոմանք
փուշերու մեջ, և քիչեր ալ «յերկիր բարուր»
կիյնան: Սերմնացանը, որ այս պարագա-
յին մեր սիրելի դաստիարակ Վեհափառ Տ.
Տ. Վաղգեն Կաթողիկոսն է, պարտք կհամա-
րե Իրեն տրված սերմերը ցանել: «Բարուր
երկիր»-ը Անոր հայթաթել մեր՝ հայորդի-
ներու պարտքն է: Ու տայր Աստված, որ
կարենայինք ստեղծել միջոցները, որ Հայ-
րապետին ցանած սերմերը վերածվեին ա-
տոք հասկերու: Այս պիտի ըլլար մեր լավա-
գույն նվերը Նորին Ս. Օծուխյան, Անոր
ծննդյան տարեդարձին առիթով:

ԱՐՏԵՆ ՔԱՀԱՆԱ ԱՇԾՅԱՆ

(Նյու-Յորք, «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԱՆՑԻՆԻՆ»
ԴՆՑԻՆ», պաշտոնաթերթ Ամերիկայի
հայոց առաջնորդաբանի, 1958 թ. նո-
յեմբեր, № 10)

ՔԱՐՈՋԻՉԸ ՎԵՀԱՓԱՐՈՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՄԵՋ

...Մեծագույն շնորհն ու առաքինությունը
Վեհափառ Հայրապետի քարոզներուն այն
իրողությունն է, թե Իր բնաբանը և նյութը,
ինչպես նաև քարոզին էությունը կբխին Ս.
Գրքեն: Քարոզիչ Հայրապետը լավ գիտե, թե
հոգևոր քարոզությանց անսպառ ու շքեղ
աղբյուրն է Աստվածաշունչ Մատյանը: Ան
կրնարե Իր նյութերը Ս. Գրքեն, որովհետև
հոն ամփոփված է Աստուծո ինքնահայտնու-
թյան վսեմ երևույթներու և իրողությանց
ներշնչից փաղանգը: ...Վեհափառ Հայրա-
պետը լավ գիտե պարունակությունը Աստ-
վածաշունչին և Իր մեջբերումները Ս. Մատ-
յանեն կհարմարցնե Իր խոսքերուն և ապ-
րած պարագաներուն հետ այնպիսի ճարտա-
րությամբ, որ մարդ կտարվի մտածելու
մոգակներու կատարյալ ձևերուն և պատկե-
րին մասին:

Ուրիշ հատկություն մը Վեհափառի քա-
րոզներուն կկազմե Իր պերճ ու շքեղ արտա-

հայտությանց կերպը: Նա ոչ միայն ճշմա-
րիտը և հավիտենական ճշմարտությունը
կրնա տալ ու թարգմանել Իր ունկնդիրնե-
րուն, այլ նաև ունի շնորհք բանաստեղծա-
կան թռիչքի: Եվ երբ նշմարիտն ու գեղեցիկն
այսպես կմիանան՝ իրարու, կարտադրեն
խորքով ու հիմով բաբին և այս երեքին
միացումը կարող է հուզել սրտին, ներշնչել
հոգիներ, հրահրել մտքեր ու բանալ զա-
նոնք դեպի արևը հավիտենական ճշմարի-
տին: Ու Հայրապետը մեր պերճախոս կա-
րող է ընել զայս: Վկա են ահա Իր քարոզնե-
րուն ձգած տպավորությունները, որոնց նկա-
րագրությունները կարդացած ենք:

...Հայրապետին քարոզները տպավորիչ
են, որովհետև, ամեն բանն ավելի, անոնք
անկեղծ ապրումներու հարադատ արտահայ-
տություններ են: Քարոզիչ մը կրնա դալի՜լ
մտքերուն ու հոգիներուն իր ունկնդիրներուն,
երբ իր միտքն ու հոգին կդալվին Աստուծո

կողմից: Լավ քարոզիչը կրնա իր անձը լավապես դարձնել գործիք ու միջոց Աստուծո ձեռքին մեջ՝ արտահայտելու և մեկնաբանելու համար միայն իր կամքը: Քարոզիչ Վեհափառին խոսքերեն ու հուզումներեն դուրսին է տեսնել Աստուծո մարդն իր մեջ: Ան ինքզինք դրած է Աստուծո ձեռքին մեջ և Աստված իր Աջը տված է իրեն: Վեհափառին հոգևոր կյանքը շատ հատկանշականորեն կցույա իր կյանքին ու գործերուն մեջ: Մենք արդեն կարողացած ենք հավաստումները զինքը մոտեն ճանչցողներու, որոնք անվարան և անզուսպ հուզումով արտահայտած են իրենց արբշտանքը լուսատիպ ու մարգարեատիպ անձի մը ներկայությանը մեջ ըլլալու:

Հայրապետին հոգի հավատքը և լայն լատեսությունը շարունակ ի հայտ կուգան իր պատգամներուն մեջ: Քանիցս գոչած է նման երևելի բանաստեղծին՝ «Ով ճշմարիտ հոգի ունի հայկական՝ ան կտեսնես լույս այսօրը և արեւ զարիք այսօրու օրերուն»:

.... Ան ըլլալով հանդերձ տեղյակ մեր ժողովուրդի կարգ մը ժխտական հատկությանց և ներկայի բացասական պայմաններուն, չի դադրիր խիզախորեն և իմաստութեամբ շա-

րունակելի իր լավատեսությունը, որ կրխի իր լայնատեսութենէն և իրատեսութենէն, ու մանավանդ իր զանգվածային հավատքին:

.... Ան իբրեւ Հովիվ քաջ՝ մտերիմ գիտություն ունի իր ժողովուրդի հուշերուն և հուշներուն, երազներուն և հավատքին, և առողջ լավատեսութեամբ ու հայրաբար անոնց կներկայացնէ վիճակը Հայ եկեղեցիին իր լայնագույն և ճշմարիտ պատկերով, որպէսզի ամեն ոք, ամեն մեկ մասնիկը այս փառավոր եկեղեցիին անդրադառնա իր անհատական պարտականութեան՝ մշակելու համար իր ուրույն հոգևոր կյանքը սկզբունքովը Ամենաարանին և օրինակովը մեր Փրկչին: Որովհետեւ Ան քաջ գիտե՛ս, թե եկեղեցիին ու Ազգին փրկությունը կիրականաւնա միայն զայն կազմող անհատներու փրկությունը համար ըրած անկեղծ ջանքով....»:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՍԱՐԿԱՎԱԿԻ ԴԱՍՊԱՐՅԱՆ

(Նյու-Յորք, «ՀԱՅԱՍՏԱՆԵՅԱՅ ՆԿԵՂՅՑԻ», պաշտօնաթերթ Ամերիկայի հայոց առաջնորդարանի, 1958 թ. նոյեմբեր, № 10):

Վ Ե Հ Ա Փ Ա Ռ Հ Ո Ր Ե Լ Յ Ա Ր Ը

Ամեն ճշմարիտ հայ, աշխարհի ո՛ր ճանապարհին վրա ալ կանգնած ըլլա ան, անպատմելի հրճվանքով և արդար հպարտության զգացումներով լեցված է այս օրերուն՝ Ս. Էջմիածնէն եկող բերկրատիթ լուրերուն համար, որոնցմէ նորագույնը Ամենայն Հայոց Հայրապետին՝ Վազգեն Ա-ի ծննդյան 50-ըզ և դահակալության 3-րդ տարեդարձի հոբելյանական մեծաշուք հանդիսությունն էր: Ու ամեն տեղ, հայ եկեղեցիները զգեցան տոնական օրերու կերպարանք և անոնց խնկավետ կամարներուն տակ հնչեցին մեր քաղցրալուր շարականները, խանդավառութեամբ և պայծառ ապագայի հավատքով լեցնելով հայրենարազ՝ հայերու հոգիները:

Ուրիշ ժողովուրդներու նման, հայ ժողովուրդն ալ ունի պատմական, նվիրական վայրեր, որոնք անբաժանելիորեն կապված են մեր պատմության և մշակութիւն, մշտնորէն և հոգիին սլացքին հետ: Հավերժական Արարատն ու Ս. Էջմիածինը կհանդիսանան մեր ազգային մեծագույն սրբությունները, մեր անցյալին անխաղ՝ վկաներն ու հոգեկան միասնականության անեղծանելի խորհրդրանշանները: Տակավին՝ մեր երազին և իրականության, մեր հավատքին ու ազգային գիտակցության թանձրացյալ արտահայտություններն են անոնք, որոնց հառած են ակնարկները բոլոր հայ սերունդներուն, ուր որ

ալ նետած ըլլա զանոնք կյանքին հողովուրթ: Եթե զանոնք վերցնենք հայոց սրտէն, ի՞նչ կմնա հոն... և ահա թե ինչու անկարելի է ստվեր ձգել Մայր Աթոռին վրա և նսեմացնել անոր արժանաւորնոր Գահակալին դարավոր հեղինակությունը:

Բախտավոր ու երջանիկ է մեր ժողովուրդը, որ Լուսավորչի Գահին վրա կբազմի Վազգեն Ա-ի նման երիտասարդ, զարգացած, խոհուն և հայրենասէր Հայրապետ մը, մանավանդ այս տխուր օրերուն: Երբ Սփյուռքի մեջ մեր եկեղեցի կբուրեւ տաղնապալի շրջան մը, անդին, Հայրենի հողին վրա, Մայր Աթոռը կկերտեն նոր վերածնունդ մը: Արդարեւ, Վազգեն Ա-ը ոչ միայն արժանավոր ու խղճամիտ ժառանգորդն է իր մեծ նախորդներուն ստեղծած հոգեկան, իմացական, մշակութային և ազգային բազմատարր հարստությանց, այլ զանոնք ճոխացնող և անոնց հավերժականությունը սուրհովելու ձգտող առաքելաշնորհ Հովնապետ մը: Հովնապետրիմ մնալով մեկտեղ մեր անցյալին, Ան խորապես կմբռնեն ներկային կենսական փմաստն ու իր հեռահաս նախածքը կսկենեւ ապագային, որ պիտի գա անսպման և անոր հաստատ քայլերուն արձագանքը կլսվի արդեն, իբրեւ մեր անմխիթար երեկին՝ մղձավանջային գիշերվան հաղորդող ոսկեշառայ լուսարացը:

Անցնող երեք տարիներում, Վեհափառ Հայրապետը ձեռնարկեց համազգային շափանիշով մեծ ծրագրերնեղու. անոնց իրադրոժումեն գալիք բարիքները պիտի ապրին դարերով, և արդեն իսկ շոշափելի իրականություն դարձած հառադդիմությունները արժանի են ռզրոց հիշատակութեան: Իր առաջին մտահոգությունը եղավ Մայր Աթոռի միաբանության վերակազմությունն ու վարչական դրության արդիականացումը: Հոգևոր ճեմարանը, երազը երանաշնորհ Գևորգ Զ Մեծագործ Կաթողիկոսին, աճեցավ աշակերտներու թիվով, զորացավ ուսուցչական կազմով, և դարձավ ստեղծագործ աշխատանքի օջախ մը, ուրիկ պիտի դուրս գան մեր Եկեղեցիին արի, հավատարիմ և հայրենասեր առաջնորդները: Մայր Աթոռի պաշտոնաթերթը, «Էջմիածին», ճոխացավ իր բովանդակությամբ և մեծցավ ծավալով և տպաքանակով: Ան իր կրոնական, պատմական, բանասիրական արժեքով ոչ միայն մեր Աթոռներով լավագույն հրատարակությունն է ներկայիս՝ այլ՝ իր կոշտով՝ ոսկե կամուրջ մըն է Ամենայն Հայոց Հայրապետության և Սփյուռքի հայ զանգվածներուն միջև: Ան կբերե մեզի Վեհափառ Հայրապետին սրբատառ կոնդակներն ու

գեղահյուս քարոզները, որոնք արթնության, զգաստության և հավատարմության կոշեր են, պատմական իրավունքներու, դարավոր հեղինակությանց և ազգային սրբություններու անեղծ պահպանման հայրապետական հանդուգն ու արդար գրերը: Կարգալով զանոնք՝ իր մեջ կհաստատենք բյուրեղացված տարրեր մեր խորահավատ հայրապետներեն, տեսլավառ վարդապետներեն և արիասիրտ գրիչներու հայրենասիրական հրալույսներն: Իր գահակալության օրով սկսան վերակառուցման աշխատանքները մեր պատմական վանքերուն ու սրբավայրերուն և էջմիածնի բարեզարդման, որոնց համար կըրցավ ապահովել նյութական միջոցների զանազան թեմերե, ազգային բարերարների և հայրենի կառավարութենեն:

....Տոնելով Վեհափառ Հայրապետին հոբելյանը, նույն ատեն տոնած կըլլանք հայ հոգիին անմահությունը, հայ հավատքին անսասանությունն ու հայ մշակույթին կենսանորոգ ուժին փառքը:

Ա. Լ. ՓՈԼՍՏՅԱՆ

(Նյաւ-Յարք, «ՀՈՒՇԱՐԱՐ», պաշտոնաթերթ Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի Կենտրոնական հանձնաժողովի, 15 հոկտեմբերի 1958 թ., № 20)

ՎԵՃԱՓԱՌ ՎԱԶԳԵՆ Ա ՊԱԼՃՅԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԻՐԵՎ ԳՐԱԳԵՏ ԵՎ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՌՈՍ

.... Պատմական դերին և պաշտոնին բարձրության գիտակցությունը ունեցող անձնավորությունն մըն է Վազգեն Ա Կաթողիկոս, զուպ, սակավախոս, փափկակատ և ամեն ինչ հաշվող, նախատեսող ու բարյացակամությամբ աուցուն:

Իր այս խառնվածքը ես կտեսնեմ նաև իր գրչին և խոսքին մեջ: Անհատականությունն մըն է Վազգեն Ա: Գաղտնիք մը պարզած չեմ ըլլար, եթե ըսեմ, որ իր կարողություններուն հետ՝ իր ժամանակաշրջանի փափուկ դրությունն է, որ զինք կդարձնե այսքան մեծ անհատականությամբ օժտված անձնավորություն մը: Պահը բախտորոշ հանգամանք ունի և Վազգեն Ա-են կակնկալվին հրաշքի նման արարներ՝ ի շահ Հայ Հայրենիքին, Հայ Եկեղեցիին և ի բարօրություն հայրենի ժողովուրդին ու արտասահմանի պաշտոնատ, աստանդական զանգվածներուն:

.... Ու եթե գրագետին և հանրային գործիչին հիմնական և առաջին առաքինությունն է անկեղծություն-աբիաբությունը, ապա ուրեմն պիտի հաստատենք, որ իբրև գրող և

հրապարակախոս՝ Վազգեն Ա անվիճելի տիպար մըն է:

Այս արիությունը, կվկային հոգեբաններ, կծագի գիտակցութենե և սլատասխանատրվության զգացումե, ապա իրերուն ու գաղափարական լիակատար ըմբռնումեն, յուրացումեն:

.... Այս կարճ հատվածը իրավունք կուտա ինձի, որ Վազգեն Ա-ի մեջ տեսնեմ, անկեղծ և արի գրագետեն ետք, նաև առույթ ըմբռնողության տեր գեղադետը, ու արվեստին մեջ միայն կտեսնե անմահացումները, հավիտենական կենդանությունը, ճշմարտությունը և հարազատությունը, ըլլա ադիկա գիր ու գրականություն, ըլլա երգ, վրձին, քանդակ...

.... Իր պատգամները, իբրև քրիստոնեական հավատքի հսկա հրթիռներ, իրենց տեղը ունենալն ետք, իբրև ոգի և միաք, իբրև լեզու և ոճ, ճշմարիտ գոհարներ են: Իսկապես, Վազգեն Ա մոլեռանդ ոգեպաշտ մը կթվի, ոգեպաշտ մը սակայն, որ ցեղին ու մարդկության ազնվական տրամադրություն-

ներու ոգին կուզե պարփակել իրատեսու-
թյան և իրապաշտության մեջ:

Մեր գրագետները, մեծ մասամբ, ուտո-
պիստներ են: Անցած է ոտմանտիղմի դա-
րը. այժմ հավատքը հող է, հույսը՝ կենսա-
տու ջուրը, սերը՝ արև ու ջերմություն, զգա-
լի, շոշափելի, հաստատ, որպեսզի ծլին ու
ծաղկին արգավանդ դաշտերը ու պտղատու
ծառերը, որպեսզի երգեն թռչունները ու պա-
րեն երիտասարդները: Ոգեկանությունը իր
իմաստով և դիմագիծով, անհղծ պահված իր
հրաշագործությամբ՝ նյութեղենացնելու կա-
րողությունն է. որ կգտնեմ ևս Պալճյան կա-
թողիկոսի պատգամներուն և կոնգակներուն,
ուղերձներուն և քարոզներուն մեջ, գրական
տեսակետին:

Այս գեղեցիկ գոնդոլումին (concrétion) և
այս զմայլելի միաբանության (agréation)
հրամայականությունը կտարածվի Վազգեն
Ա-ի հրապարակային ելույթներուն վրա ալ:
Այսպես, այդ իրատեսության զորությամբ է,
որ իր բերնին մեջ կլիշե թանձրության շե-
փարիք, պարպելով բառերը իրենց կենսու-
նակութենեն և իմաստեն: Այդ իրատեսու-
թյան զորությամբ է որ կստեղծվի, իր շրջի-
ներուն վրա, այն հաստատ հավասարակշռու-
թյունը, որ այս անգամ պայմանն է հրա-
պարակախոսին: Դուք իմացաք քարոզները և
ուղերձները այս քաղաքին մեջ ևս: Անոնցմի-
շատերը հանպատուստից էին: Ու մենք, որ

ամեն ինչի քննադատական ոգիով և քննա-
դատ միտքով մոտենալու պարտականու-
թյունն ենք վերցուցած, իզուր փնտեցինք *lyi*
verbe-ին մեջ՝ անվավեր բառ մը, նախա-
դասություն մը (կաֆ), իզուր փնտեցինք *ե-*
բերուն, լատաւնող շեշտ մը, դժպիսի ելույթ
մը... Իզուր...:

Անկեղծության, արիության և հավատքի
նույն ենթահողը հոս ևս, որ կսնանե, կծաղ-
կեցնե, կարգասավորե և կպտղավորե ան-
հատին մեջ— խոսող թե տնկողի— գեղե-
ցիկ իրականություններն ու միշտ գեղեցիկ
բայց կալի ձգտումները:

Տա՛ր երկինք, որ Վեհափառ Վաղգեն Ա,
Իր եկեղեցական և ազգային առաքելությանց
կողքին, հայկական միասնականության ի-
րագործման մեծ ձեռնարկին առնթեր, ար-
տադրեր գրական առողջ ու վավերական եր-
կեր, որոնց տարրերը՝ իբրև ոգի և նյութ՝ շեն
պակսիր իրեն:

Ըլլա պատմական իր դերին, ըլլա այս
ուրեղծագործական աշխատանքին գեղեցկա-
դույն կիրարկման ու արդյունավորման մաղ-
թանքով է, որ կդիմավորեմ Վեհափառ Հո-
րեմյարի հիսնամյակը և զահակալության
հրորդ տարեդարձը:

Հ. ԺԱՄԿՈՅԱՆ

(Կահիրե, «ԱՐՆՎ» օրաթերք, 11 հոկ-
տեմբերի 1959 թ., № 12 110)

